

Egyetemi doktori (PhD) értekezés tézisei

**A MUNKAEGÉSZSÉGÜGY ÉS MUNKAVÉDELEM JOGINTÉZMÉNYEI
MŰKÖDÉSÉNEK ELMÉLETI ÉS GYAKORLATI KÉRDÉSEI, KÜLÖNÖS
TEKINTETTEL A MUNKÁLTATÓ FELELŐSSÉGÉRE**

Dr. Mádi Sarolta

Témavezető: Prof. Dr. Prugberger Tamás DSc, professor emeritus

DEBRECENI EGYETEM
Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Debrecen, 2016

I. A kutatás előzményei, aktualitása és célja

Az ember életének jelentős részét munkahelyén, munkavégzéssel tölti. A munkakörnyezet a legveszélyesebb „szub-környezet”; a munkahelyi környezet egészségkárosító kockázata 1-3 nagyságrenddel haladja meg valamennyi más „részkörnyezet” hasonló kockázatát. A kockázatok különféle formában jelennek meg, a veszélyes gépektől kezdve a veszélyes anyagokon át egészen a munkakörnyezet lelki és szociális tényezőiig, ideértve a rossz munkaszervezést, a szociális és higiénés ellátás hiányosságait, a munkahely emberi tényezőit is.¹

Az ILO adatai szerint a munkahelyi balesetek és betegségek naponta mintegy 6000 emberéletet követelnek világszerte, és ez a szám emelkedni látszik. Becslések alapján ezen túlmenően évente 270 millió nem halálos munkahelyi balesettel kell számolnunk (ezek mindegyike legalább 3 napos munkahelyi hiányzással jár), továbbá 160 millió új munkahelyi megbetegedéssel. Ezen balesetek és betegségek költségei a világ GDP-jének 4 százalékát teszik ki.

Magyarországon 2009 évben összesen 18 454 munkabalesetet vettek nyilvántartásba, ezen belül a súlyos munkabalesetek száma 173 volt, 99 személy pedig életét vesztette. Az Egészségbiztosítási Alapból naponta átlagosan 4000 fő részesült baleseti táppénzben, összesen, évente mintegy 6,8 Mrd Ft összegben. Természetbeni ellátásukra 1,4 Mrd Ft-ot fordítottak. A Nyugdíjbiztosítási Alap 62 ezer fő – foglalkozási megbetegedések miatti – karkedvezményes nyugdíját finanszírozta 108,6 Mrd Ft összegben.

A munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések nagyon sok emberi szenvedés forrása, és súlyos anyagi terhet jelentenek a munkáltatók, a munkavállalók és a társadalombiztosítás számára egyaránt. Dolgozatomban a munkavédelem és munkaegészségügy egyes jogintézményeinek működését, a munkáltatónak a munkabalesetek esetén fennálló felelősségét vettem górcső alá. Ara voltam kíváncsi, hogy ezek a jogintézmények és a munkáltató munkabaleset esetén fennálló munkajogi, társadalombiztosítási és büntetőjogi felelőssége, mennyiben szolgálják a hasonló esetek bekövetkezését, azaz a prevenciót.

A munkavédelem feladata a dolgozók testi, lelki és szociális jó közérzete legmagasabb szintjének elősegítése és megtartása minden foglalkozásban, a dolgozók körében a munkakörülményekből származó egészségi károsodások megelőzése, a dolgozók védelme az

¹ WHO, 1994.

egészségük ellen ható veszélyektől, olyan munkakörnyezet biztosítása és fenntartása, amely a dolgozók fiziológiai és pszichológiai adottságaihoz alkalmazkodik.²

A munkavédelem csirái már megtalálhatók a Bibliában, amikor az épületeken szükséges korlátokra hívja fel a figyelmet: „Ha új házat építesz, házfedeledre korlátot csinálj, hogy vérrel ne terheld a te házat, ha valaki leesik arról.” (Mózes V. Könyve I. rész 8. verse).

A mai értelemben vett munkavédelemről azonban csak az ipari forradalom kirobbanásától beszélhetünk. A 18. században a dolgozók tömegeit foglalkoztató modern gyári nagyipar létrejöttével, a munkások védelme érdekében fogalmazódott meg a munkavédelem követelményként.

Az I. világháború lezárását követően 1919-ben létrejött az ENSZ elődje a Nemzetek Szövetsége, melynek Alapokmánya, melyet valamennyi békeszerződésbe beiktattak, a szervezet feladataként fogalmazta meg, „arra törekszenek, hogy férfiak, asszonyok és gyermekek részére méltányos és emberies munkafeltételeket biztosítsanak és tartsanak fenn.”³ E feladat végrehajtására jött létre genfi székhellyel az ILO, melynek alapokmányát a Versaillesi Szerződés XIII. részeként fogadták el. Magyarország 1922 óta tagja az ILO-nak.⁴

Az ILO 1941-ben Philadelphiában nemzetközi munkaügyi konferenciát tartott, ahol 41 ország munkáltatói, munkavállalói és kormányzati küldöttei elfogadták a philadelphiai nyilatkozatot. A nyilatkozatban a Konferencia elismeri a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet azon magasztos kötelességét, hogy olyan programokat támogasson a világ népei között, amelyek célja többek között mindenfajta foglalkoztatási ágazatban a munkavállalók megfelelő élet- és egészségvédelme. Ma az ILO-nak összesen 185 tagja van. A szervezet 1919 és 2013 között 189 db egyezményt, továbbá 202 db, részben az egyezményeket kiegészítő, részben önálló ajánlást, ezen kívül számos egyezmény értékű jegyzőkönyvet fogadott el, amelyek alapvető emberi jogokat, munkaerő-gazdálkodást, munkaügyi viszonyokat, foglalkoztatáspolitikát, szociális védelmet, munkavédelmet fognak át.⁵ Az ILO általános megközelítésű normái közül kiemelkedő jelentőségűek a munkavédelemről szóló 1981. évi 155. számú, a foglalkozás-egészségügyi szolgálatokról szóló 1985. évi 161. számú egyezmény és a kapcsolódó ajánlások. Az ágazatspecifikus szabályok közül jelentős a mezőgazdaság munkavédelméről szóló 184. számú egyezmény és a hozzákapcsolódó ajánlás.

² WHO, 1950.

³ Nemzetek Szövetsége Egyezségokmánya 23. cikk.

⁴ Magyarországon az 1921. évi XXXIII. törvénycikk 13. része tartalmazza az ILO alapszabályát

⁵ <http://szef.hu/lapok/1839/csatolmany> (letöltés ideje: 2015. február 22.)

Magyarországon az ILO 155. számú egyezményét a 2000. évi LXXV. törvény, a 161. számú egyezményét az 1988. évi 13. tvr. hirdette ki. A mezőgazdaság munkavédelméről szóló egyezményt 184. számú egyezményt hazánk még nem ratifikálta.

Az 1957-ben aláírt Európai Gazdasági Közösség Alapító (Római) Szerződésének alapvető eleme a személyek szabad áramlásának elve. A szabadon mozgó munkaerőnek pedig mindenhol joga van azonos biztonságot élvezni a munkahelyeken. A változás üteme tagországokként különbözött, és jelentékeny eltérések mutatkoztak a tagországok között a dolgozók javára hozott munka-egészségügyi és munkahelyi biztonsági intézkedésekben. Mindez indokolja a munkahelyi egészségvédelemre és biztonságra vonatkozó közösségi szabályozást. Ezzel kívánják megakadályozni, az eltérő fejlettségű országok versenyt, torzító hatását.

A közösségi jogalkotásban a munkavédelem területén az irányelveknek van szerepük, melyek általános elveket rögzítenek minimális követelmények formájában. Az irányelvek a céljukat tekintve valamennyi tagállamra nézve kötelezőek, azonban közvetlenül nem alkalmazhatók a nemzeti joggyakorlatban. A nemzeti hatóságok hatáskörében van a végrehajtási módszerek és eszközök megválasztása, de a nemzeti szabályozás nem mehet az irányelvekben megfogalmazott minimális követelmény szint alá.

A 39/391/89 EGK keretirányelv rendezi a tagállamokban a munkavállalók munkahelyi egészségének és biztonságának az általános szabályait. A keretirányelv figyelembevételével készültek el a munkavédelem és a munkaegészségügy általános szabályai, amelyek az irányelvvel állnak összhangban.

Magyarország 1991. december 16-án az Európai Megállapodás megkötésével társult tagja lett az Európai Közösségnek, azzal a céllal, hogy csatlakozzon az Unióhoz. Az Európai Megállapodás 67. cikke alapján Magyarországot meghatározott jogközelítési kötelezettség terhelte, amelynek eredményeképpen a lehetséges mértékig összeegyeztethetővé kellett tennie jogszabályait a Közösség szabályaival. Ez magyarázza, hogy a csatlakozást megelőző évtizedben a magyar jogalkotást egyre jelentősebb mértékben áthatotta a jogharmonizációs tevékenység, azaz a közösségi előírások (*acquis communautaire*) magyarországi jogharmonizációja. Ennek a folyamatnak, az első feladatát, az Európai Unió munkahelyi egészséggel és biztonsággal kapcsolatos irányelveinek a magyar jogrendszerbe való átültetése jelentette.

A 89/391/EGK számú keretirányelv legfontosabb előírásait az Országgyűlés 1993. október 5-én fogadta el és 1994. január 1-jén hatályba lépett, a munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény. A törvény a keretirányelvvel összhangban csak a szervezett munkavégzésben

foglalkoztatottakra terjed ki. Ez azt jelenti, hogy az egyéni vállalkozók, és az egyéni gazdálkodók, akiknek száma közel egy millió, nem kötelesek betartani munkavégzésül során a törvény és a hozzákapcsolódó munkavédelmi rendelkezéseket.

Magyarország 2004-ben csatlakozott az Európai Unióhoz. A csatlakozás óta eltelt időszakban a munkavédelem, valamint a munkaegészségügy közösségi szabályainak jogharmonizációja megvalósult.

Hazánkban az elmúlt években a munkabalesetek száma és ezen belül a halálos munkabalesetek száma csökkenő tendenciát mutatott. A Nemzeti Munkaügyi Hivatal Munkavédelmi és Munkaügyi Igazgatóság 2012. évi adatai alapján azonban kedvezőtlen változások tapasztalhatók a munkabalesetek, de legfőképpen a súlyos munkabalesetekre vonatkozó országos adatokban. A – közúti munkabalesetek nélkül – bejelentett halálos munkabalesetek számának évek óta tartó csökkenő tendenciája megállt. A korábbi években a legtöbb halálos munkabaleset az építőiparban történt, de 2012 évben a mezőgazdaságban már csaknem ugyanannyi (22 fő) munkavállaló vesztette életét a munkahelyén, mint az építőiparban (29 fő).⁶ A bejelentett súlyos munkabalesetek száma változatlanul magas. Az eltitkolt balesetek száma 25 százalék. 2013 évben⁷ közel ugyanannyi munkabaleset történt, mint 2012 évben,⁸ míg 2014 évben⁹ a munkabalesetek száma drasztikusan emelkedett.

Megállapítható továbbá, hogy a halálos munkabalesetek több mint egyharmada a mikro-vállalkozásoknál történik. Az esetek többségében a munkavédelmi szabályok megszegése vezetett a tragédiához.

A fentiekkel összefüggésben kutatási céljaim a következőkre irányulnak:

- a.) A munkavédelem és munkaegészségügy kialakulása és fejlődése főbb állomásainak vizsgálata Magyarországon a kezdetektől napjainkig.
- b.) Az ILO legjelentősebb munkavédelmi és munkaegészségügyi egyezményeinek és ajánlásainak elemzése.
- c.) Az Európai Unió munkavédelmi és munkaegészségügyi intézkedéseinek bemutatása.
- d.) A munkavédelem és munkaegészségügy egyes jogintézményei működésében jelentkező problémák feltárása.

⁶ 2008-ban 11-41, 2009-ben 15-30, 2010-ben 12-25, 2011-ben 14-18, míg 2012-ben 13-18 halálos munkabaleset volt az arány a két ágazatban.

⁷ 17 222

⁸ 17 025

⁹ 19 661

- e.) Az üzemi baleset és foglalkozási megbetegedés következtében megváltozott munkaképességű személyek rehabilitációjában jelentkező aktuális problémák bemutatása.
- f.) A mezőgazdaságban dolgozó egyéni gazdálkodók és családtagjaik munkavédelmi helyzetének vizsgálata.
- g.) Az üzemi balesetekért és foglalkozási megbetegedésért fennálló munkáltatói felelősség vizsgálata, különös tekintettel a prevencióban betöltött szerepükre.

Mindezzel az a célom, hogy átfogó képet adjak a munkavédelem és munkaegészségügy helyzetéről Magyarországon. Bemutassam a munkavédelem és munkaegészségügy azon intézményeit, melyek elsődleges feladata a munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések bekövetkezésének megelőzése és feltárjam ezen intézmények működésében jelentkező zavarokat. Áttekintést adjak arról, hogy a munkáltató munkabaleset és foglalkozási megbetegedés esetén fennálló felelőssége mennyiben szolgálja a munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések megelőzését, azaz a prevenciót. Egyben javaslatot kívánok tenni a munkavédelem és munkaegészségügy egyes jogintézményei működésében feltárt problémák megoldására.

II. A dolgozat felépítése

Az értékezés nyolc fejezetre tagozódik.

Az **első fejezetben** részletesen *ismertetem* a magyar munkavédelem és munkaegészségügy kialakulásának és fejlődésének főbb állomásait napjainkig. Ezzel párhuzamosan vizsgálom a kötelező beteg-és balesetbiztosítás szervezetét, működését továbbá a biztosító munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések megelőzése érdekében kifejtett tevékenységét, valamint a biztosítás keretében munkabaleset és foglalkozási megbetegedés esetén nyújtott pénzbeli és természetbeni ellátásokat.

A **második fejezetben** a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet munkavédelemre és a munkaegészségügyre gyakorolt hatásával *foglalkozom*. Hazánk az elmúlt közel 100 év alatt ratifikálta az ILO munkavédelem és munkaegészségügyre vonatkozó legfontosabb egyezményeit, köztük a 155. számú egyezményt mely nemzeti munkavédelmi stratégia elkészítését írja elő a tagállamok részére. Ennek ellenére Magyarországon csaknem öt éve elfogadásra vár a Nemzeti Munkavédelmi Politika. Nem került ratifikálásra a mezőgazdaság munkavédelméről szóló 184. számú egyezmény, holott a mezőgazdaságban több mint egy millió ember dolgozik, itt a legmagasabb az építőipart követően a bekövetkezett munkabalesetek száma és különösen jelentős a foglalkozási megbetegedések kialakulásának veszélye.

A **harmadik fejezetben** *bemutatom* a munkabiztonság fejlődését az Európai Unióban, a munkavédelem és munkaegészségügy közösségi szabályrendszerét és az Európai Unió munkavédelmi intézményeit.

A dolgozat **negyedik fejezetének tárgya** a közösségi jogalkotás hazánk munkavédelmére gyakorolt hatása. *Vácsolja* az Európai Unió munkabiztonsági irányelveit és az azokat harmonizáló magyar jogszabályokat.

A dolgozat **ötödik fejezete** a munkavédelmi törvény tükrében mutatja be a munkavédelem és munkaegészségügy intézményeit. Ebben a fejezetben foglalkozom a kockázatértékeléssel és kockázatbecsléssel, mint a munkáltató munkavédelmi tevékenységének központi és alapvető fontosságú elemével, a veszélyek és ártalmak megelőzésének alapjával. Az Európai Unió munkavédelmi szerve az Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség - melyet a Tanács, azzal a céllal hozott létre, hogy elősegítse a munkahelyi biztonság és egészségvédelem terén jelentkező információs igények kielégítését - kampánnyal és szakmai anyagok rendelkezésre bocsátásával, igyekszik segítséget nyújtani a munkáltatók

számára a megfelelő kockázatértékelés elvégzéséhez. Sajnos, a munkáltatók nagy része még ma sem érti, nem érzi a kockázatértékelés fontosságát a megelőzés területén.

Ebben a fejezetben mutatom be napjaink munkavédelmi és munkaegészségügyi intézményrendszerét és feltárom működésük során jelentkező problémákat. Így külön foglalkozom a munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések prevenciójában kiemelt szerepet betöltő foglalkozás-egészségügyi szolgálat működésével és fel kívánom hívni a figyelmet működésének számos problémáira. Magyarországon a privatizáció után, 1993-ban az állam megszüntette az üzemorvosi hálózat finanszírozását. A munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény a munkáltató feladatákként írja elő, hogy köteles biztosítani a foglalkozás-egészségügyi ellátás nyújtását a munkavállaló részére. A munkáltató dönti el, hogy a közel három ezer szolgáltató közül kivel köt szerződést. A szolgáltatók között kialakult versenyhelyzet, valamint a szolgáltatóknak a munkáltatóktól való függése azt eredményezte, hogy romlott a foglalkozás-egészségügy minősége, hatékonysága. A balesetbiztosítási rendszer, - melyet a II. világháború után a volt szocialista országokban újraépítettek, így Csehországban, Észtországban, Lengyelországban, Litvániában, Oroszországban, Szlovéniában, Romániában, és Ukrajnában - jellemzője, hogy olyan eljárásokat dolgoztak ki, melyek a munkahelyi balesetek, foglalkozási megbetegedések megelőzését szolgálják és ebben a rendszerben, kiemelt szerepe van, a biztosító által működtetett foglalkozás-egészségügyi szolgálat preventív tevékenységének.

Ebben a fejezetben vizsgálom a munkavédelmi képviselők tevékenységét az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés megvalósulásában. A munkavédelemre vonatkozó hazai jogi szabályozás a munkavédelmi képviselő intézményének bevezetésével lehetővé tette a munkavállalóknak, hogy az egészséget nem veszélyeztető, és a biztonságos munkavégzéssel összefüggő jogukat a maguk közül választott, dolgozó képviselje. A 2007. évi reprezentatív felmérés¹⁰ azt mutatja, hogy a munkáltatók és a munkavállalók egy jelentős része nincs tisztában a törvényi előírásokkal, amikor elmulasztja a munkavédelmi képviselő megválasztását. A munkavédelmi képviselők részére biztosított széleskörű jogosítványok ugyanakkor önmagukban nem bizonyultak elégségesnek a képviselet eredményes ellátásához, továbbá nem megoldott a központilag megszervezett, rendszeres továbbképzés lehetősége, és nem állnak rendelkezésre interaktív információcserét biztosító fórumok.

A fejezet negyedik témája annak bemutatása, hogy a munkavédelmi szakemberek tevékenységének milyen jelentősége van az üzemi balesetek és foglalkozási betegségek

¹⁰ Főcze Lajos Alapítvány a Munkavédelmi Képviselekért

prevenációjában a szervezett munkavégzés során. Magyarországon, bár megoldott a munkavédelmi szakemberek képzése, de intézményes továbbképzésük nem. Ugyanakkor a munkavédelmi szolgáltatás feladatai egyre komplexebb, multidiszciplináris ismereteket várnak el a munkabiztonsági szakemberektől. Emellett a rendszerváltozás óta tart egy kedvezőtlen tendencia a cégek munkavédelmi szakember ellátottsága területén. A munkáltatók nem tartják be a jogszabályban előírt kötelezően foglalkoztatandó munkavédelmi szakemberek minimális számára, a foglalkoztatás minimális idejére és a képzésére vonatkozó előírásokat. A munkavédelmi szakemberek munkáltatótól való függése sok esetben azt eredményezi, hogy a munkáltató partnereivé válnak a munkabalesetek eltitkolásában.

A fejezet utolsó témája a munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések kivizsgálásának jelentősége és aktuális problémái. A munkabalesetek, és a foglalkozási betegségek kivizsgálásának komoly jelentősége van a prevencióban. A vizsgálat során feltárt hiányosságok kiküszöbölésével, el lehet érni, hogy hasonló balesetek, megbetegedések ne történjenek meg. A bejelentett munkabalesetek, és a foglalkozási megbetegedések száma napjainkban látványos csökkenést mutat. Az adatokat azonban fenntartással kell kezelni, mivel a bejelentésben ellenérdekelt a munkáltató, a munkavállaló kiszolgáltatott helyzetéből kifolyólag a munkáltató „cinkosa” lesz és a foglalkozás-egészségügyi orvos a munkáltatótól függő helyzete miatt, vonakodik a bejelentések megtételétől.

A szakértők szerint a bejelentések elmaradásának másik lehetséges oka, hogy éppen a korszerű technológia (pl. a számítógépes munkahelyek tömeges megjelenése) vagy a napjainkban mindinkább a figyelem középpontjába kerülő pszichoszociális kóroki tényező, a stressz okozta foglalkozási megbetegedéseket, nem diagnosztizálják, és értelemszerűen nem is jelentik be.¹¹

A **hatodik fejezetben** bemutatom a munkavédelem helyzetét a mezőgazdaságban ezen belül is elsősorban az egyéni gazdaságokban. A mezőgazdaságban több mint egymillió ember dolgozik úgy, hogy munkavégzésük során nem kötelesek betartani a munkavédelmi törvény és a kapcsolódó jogszabályi rendelkezéseket. A dolgozók jelentős része nem jogosult társadalombiztosítási baleseti ellátásra munkabaleset, vagy foglalkozási megbetegedés esetén. Ugyanakkor, a mezőgazdaságban igen magas a kockázatok száma az előregedett gépek, a szélsőséges időjárás viszonyok és az alkalmazott vegyszerek miatt.

A **hetedik fejezetben** a megváltozott munkaképességű munkavállalók rehabilitációjával és annak aktuális problémáival foglalkozom. A rehabilitáció magában foglalja az orvosi, a

¹¹ Nemzeti Munkavédelmi Politika 44.

szociális, és a foglalkozási rehabilitációt is. A komplex rehabilitáció ma még, csak az egészségkárosodott személyeknek egy szűkebb körében került bevezetésre. A rehabilitáció egyes elemei működésében azonban zavarok tapasztalhatók. Ennek fő oka, hogy a rehabilitáció egy nagyon költség igényes folyamat és a társadalombiztosítás, valamint az állami költségvetés teherbíró képessége nem teszi lehetővé, hogy az érintett személyek minden esetben megkapják a szükséges rehabilitációs intézkedéseket. Ehhez járul még az a körülmény, hogy az egészségkárosodott emberek jelentős része inkább előnyben részesíti a biztonságot jelentő társadalombiztosítási, és szociális ellátást, mint a teljes értékű rehabilitációt.

A **nyolcadik fejezetben** vizsgálom a munkavállaló munkabalesetéért és foglalkozási megbetegedéséért fennálló büntetőjogi felelősséget, a munkáltatónak a társadalombiztosítási szervvel szemben fennálló megtérítési kötelezettségét és a munkavállalóval szemben fennálló kártérítési kötelezettségét. A munkabalesetért és foglalkozási megbetegedésért fennálló előbb említett felelősségi formák mindegyike a prevenciót szolgálják. Összességében azt lehet megállapítani, hogy a munkabalesetek és a foglalkozási megbetegedések súlyos anyagi terhet jelentenek a munkáltatóra, a munkavállalóra és a társadalombiztosítási szervre egyaránt. Azonban a társadalombiztosítási szerv két ágának – az egészségbiztosítási és nyugdíjbiztosítási ág - megtérítési igénye, mint a prevenció egyik jogi eszköze napjainkban nem működik. A balesetek kivizsgálásában ellenérdekű fél a munkáltató és a társadalombiztosítási szerv. Ez a körülmény, valamint a gazdaságban, jelentős súllyal jelenlévő feketegazdaság ugyancsak, a balesetek eltitkolására, nem valós tényállást tartalmazó „Munkabaleseti Jegyzőkönyv” felvételére ösztönzi a munkáltatókat, és a munkavállalókat egyaránt. A foglalkozási megbetegedések bejelentése évek óta nem kielégítő. Mindez azt eredményezi, hogy a munkavédelmi felügyeletet ellátó hatóság munkabaleseti statisztikája nem a valós helyzetet tükrözi. A munkáltatókat érdekelté kell tenni abban, hogy ne titkolják el a baleseteket, a balesetek kivizsgálása során a valós tényállást rögzítsék a jegyzőkönyvekben és a prevenció a biztosító, „üzleti érdekét” szolgáló alapfunkcióvá váljon. El kell érni, hogy szűnjön meg a társadalombiztosítás két ágának az egymástól független, párhuzamos megtérítési feladata.

III. A kutatás módszere

Kutatásom módszertanára jellemző a tételes hatályos jogi szabályozás elemzése, a jogtörténeti előzmények feltárása és azok a jelenlegi rendszerrel való szerves kapcsolatának bemutatása.

IV. Kutatás eredményeinek összefoglalása

A munkavédelem és munkaegészségügy jogintézményeinek, mint a foglalkozás-egészségügyi szolgálat, a rehabilitáció, a munkavédelmi szakemberek, munkavédelmi képviselők, a munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések kivizsgálásának elsősorban a prevencióban van nagyon fontos szerepük.

Az ILO munkavédelemmel és munkaegészségüggyel kapcsolatos egyezményei, az Európai Unió munkavédelmi és munkaegészségügyi irányelvei csak a minimumkövetelményeket és az alapvető elveket határozzák meg, a munkavédelem és munkaegészségügy egyes intézményei működésének rendszerét a tagállamokra bízják.

Vizsgálataim alapján a munkavédelem és munkaegészségügy jogintézményeinek rendszerében jelentkező működési zavarok megszüntetésére, de lege ferenda javaslataimat a következőkben foglalom össze:

Önálló balesetbiztosítási ág létrehozása

Ennek a rendszernek alapeleme a munkahelyek kockázatához igazodó arányos járulékfizetési rendszer. Meglátásom szerint a munkahelyre vonatkozóan elkészített megfelelő kockázatértékelések alkalmasok lennének arra, hogy azok figyelembevételével megtörténjen az egyes munkahelyek kockázati osztályba sorolása, amely alapja lenne a munkahelyi balesetbiztosítás kockázatarányos járulékfizetési rendszere kialakításának. A balesetbiztosítási járulék kizárólag a munkáltatót terhelné és a különböző kedvezmények, pótdíjak rendszerén keresztül arra ösztönöznék a munkáltatókat, hogy munkavédelmi tevékenységüket fokozzák. Ebben a rendszerben a munkáltató anyagilag is érdekeltté lenne téve a munkavédelmi helyzet fejlesztésében és mind a munkáltatónak, mind a munkavállalónak alapvető érdeke lenne a munkabalesetek és a foglalkozási betegségek bejelentése. Ezáltal elérhető lenne, hogy a munkabaleseti statisztikák a valós helyzetet tükrözzék. A kötelező balesetbiztosítás létrejöttével megszűnne a két biztosítás egymással párhuzamos megtérítési feladata. A

munkahelyi balesetbiztosítás a munkavédelmi képviselők és a munkavédelmi szakemberek számára a továbbképzések, és információcserék fóruma tudna lenni.

A balesetbiztosítás által működtetett foglalkozás-egészségügyi szolgálat és rehabilitáció megvalósítása

A balesetbiztosítási járulék fedezetül szolgálna, a biztosító által irányított és finanszírozott foglalkozás-egészségügy, az üzemi baleseti sérültek, foglalkozási megbetegedésben szenvedők orvosi és foglalkozási rehabilitációja komplex rendszerének kialakításához és működtetéséhez.

Ezáltal megszűnne a foglalkozás egészségügyi szolgálat függése a munkáltatótól és a foglalkozás egészségügyi orvosok érdekelté lennének téve az üzemi balesetek és foglalkozási megbetegedések feltárásában és bejelentésében. Ezzel egyben azt is el lehetne érni, hogy a foglalkozás egészségügyi szolgálat jelenlegi sok esetben formális szerepe meghatározóvá válna a prevencióban.

A mostani rendszerben az üzemi baleseti sérültek és foglalkozási megbetegedésben szenvedők nem részesülnek külön védelemben a rehabilitáció során. A balesetbiztosítási ellátó rendszer saját és szerződött partnerei útján biztosítani tudná részükre az orvosi rehabilitáción túl a pedagógiai, foglalkozási és szociális rehabilitációt és ezáltal teljes mértékben megtudná valósítani az integrálást a munka világába, a közösségi életbe.

Munkavédelmi törvény hatályának kiterjesztése az egyéni vállalkozókra és egyéni gazdálkodókra

Az egyéni vállalkozók és egyéni gazdálkodók munkahelyi egészségének és biztonságának védelme, legalább olyan fontos, mint a szervezett munkavégzés keretében foglalkoztatottaké, ezért a kötelező balesetbiztosításnak ki kell terjednie erre a rétegre is. Ennek érdekében a munkavédelmi törvény hatályát ki kell terjesztetni az önfoglalkoztatókra is. Ezáltal rendezni lehetne az önfoglalkoztatók munkavédelmi helyzetét és üzemi baleset vagy foglalkozási megbetegedés esetén a kötelező balesetbiztosítás keretében részükre nyújtandó baleseti ellátásokat.

Munkavédelmi képviselők tevékenységének erősítése

A munkáltatók mellett a munkavállalóknak is jelentős érdeke fűződik a munkahelyi egészség és biztonság megőrzéséhez, fenntartásához és fejlesztéséhez. A munkavédelmi törvény nem rendelkezik arról, hogy hány fő munkavédelmi képviselőt kell választani az

eltérő létszámú munkavállalókat foglalkoztató munkáltatóknál. Így fordulhat elő, hogy csak egy munkavédelmi képviselő kerül megválasztásra a több száz főt foglalkoztató gazdálkodó szervezeteknél, akár csak az 51 főt foglalkoztató munkáltatóknál. Ezért a munkavédelmi törvényben szabályozni kell, hogy az eltérő létszámú munkáltatóknál milyen létszámú munkavédelmi képviselőt kell megválasztani. A megválasztott képviselők jelentős része nincs birtokában a szükséges munkavédelmi, munkaegészségügyi ismereteknek. A törvény által egy választási ciklusra előírt 40 órás kötelező továbbképzési időkeret nem elég ahhoz, hogy a képviselők elsajátítsák a jogosítványok gyakorlásához szükséges ismereteket, ezért a továbbképzésre előírt időkeretet meg kell emelni.

Összegző gondolat

Ha azt akarjuk, hogy hazánkban a munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések számának alakulása csökkenő tendenciát mutasson, el kell érni, hogy a munkáltatók érdekelté váljanak azok megelőzésében, továbbá fel kell számolni a munkavédelem és munkaegészségügy egyes jogintézményeinek működésben jelentkező zavarokat. Kiemelt figyelmet kell szentelni a munkabaleseti sérültek és foglalkozási megbetegedésben szenvedők rehabilitációjára, annak érdekében, hogy mind több közülük vissza tudjon térni a munka világába. E célok megvalósításához meglátásom szerint elkerülhetetlen a munkavédelem és munkaegészségügy kialakult rendszerének megváltoztatása. Dolgozatommal ehhez kívánok egy lehetséges utat mutatni.

V. A kutatás eredményeinek hasznosítási lehetőségei

1. A disszertáció a hazai jogtudományi irodalomban az első monográfia, amely a munkavédelem és munkaegészségügy egyes jogintézményeinek működésével foglalkozik. Vizsgálja a munkáltató üzemi balesetért és foglalkozási megbetegedését fennálló munkajogi, társadalombiztosítási jogi és büntetőjogi felelősségét ezzel a téma hazánkban egyedülálló komplex megközelítését adja.

2. A kutatás eredményei hasznosíthatók a munkavédelmi és a társadalombiztosítási jogalkotás során, különös tekintettel:
 - a munkavédelmi képviselők, a munkavédelmi szakemberek és a foglalkozás egészségügyi szakorvok tevékenységével,
 - a mezőgazdaságban dolgozó egyéni gazdálkodók munkavédelmi helyzetével,
 - az üzemi baleset és foglalkozási megbetegedés miatt megváltozott munkaképességű munkavállalók rehabilitációjával,
 - a társadalombiztosítási szerv baleseti megtérítési munkájának megszervezésével kapcsolatos szabályok megalkotásánál.

Nyilvántartási szám: DEENK/9/2016.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Mádi Sarolta

Neptun kód: IUMWM6

Doktori Iskola: Marton Géza Állam- és Jogtudományok Doktori Iskola

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Folyóiratcikkek, tanulmányok (12)

1. **Mádi S.:** A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet hatása a munkavédelem és munkaegészségügy fejlődésére.
HR & munkajog. 11 (6), 21-25, 2015. ISSN: 2063-7101.
2. **Mádi S.:** A társadalombiztosítási szerv megtérítési igénye, mint az üzemi balesetek és foglalkozási megbetegedések prevenciójának egyik eszköze.
Miskolci jogi szle. 8, 68-88, 2013. ISSN: 1788-0386.
3. **Mádi S.:** A munkáltató kártérítési felelősségének feltételei a munkavállaló üzemi balesete és foglalkozási megbetegedése esetén.
Magyar jog. 60, 741-747, 2013. ISSN: 0025-0147.
4. **Mádi S.:** A munkavédelmi szabályszegések büntetőjogi következményei.
Új Magyar Közíg. 5 (10), 9-17, 2012. ISSN: 2060-4599.
5. **Mádi S.:** A megváltozott munkaképességű dolgozók rehabilitációja és annak aktuális problémái.
Gazd. Társud. Közl. 3 (2), 103-112, 2011. ISSN: 2061-3156.
6. **Mádi S.:** Munkahelyi egészségvédelem és biztonság az Európai Unióban.
Pécsi Munkajogi Közl. 4 (2), 179-192, 2011. ISSN: 1789-7637.
7. **Mádi, S.:** A munkavédelem és munkaegészségügy intézményrendszerének fejlődése és a baleseti ellátások szabályozása Magyarországon, különös tekintettel a munkáltató felelősségére, a II. világháborút követően napjainkig.
Sec. Jurid. Politic. 29 (2), 461-482, 2011. ISSN: 0866-6032.

8. **Mádi S.:** A munkavédelmi képviselők tevékenysége az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés megvalósulásában.
Munkaügyi Szle. 55 (2), 84-89, 2011. ISSN: 0541-3559.
9. **Mádi S.:** Munkavédelem helyzete az egyéni gazdaságokban, avagy az egyéni gazdálkodók törvényen kívül.
Munkavéd. Biztonságttech. 22 (2), 37-44, 2010. ISSN: 0865-3151.
10. **Mádi S.:** A foglalkozás-egészségügyi szolgálat szerepe a prevencióban.
Munkaügyi Szle. 54 (1), 89-94, 2010. ISSN: 0541-3559.
11. **Mádi S.:** A munkavédelem és munkaegészségügy intézményrendszerének kialakulása és fejlődése Magyarországon a II. világháborúig, különös tekintettel a munkáltató felelősségére.
Publ. Univ. Misk. Sec. Jur. Pol. 28, 415-436, 2010. ISSN: 0866-6032.
12. **Mádi S.:** A kockázatértékelés és kockázatbecslés jelentősége a munkabiztonság területén.
Miskolci Jogj Szle. 5 (1), 77-88, 2010. ISSN: 1788-0386.

A DEENK a Jelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudományometriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2016.01.19.

